

BJARNE STOKLUND (red.): Kulturens nationalisering. Et etnologisk perspektiv på det nationale. Museum Tusulanums Forlag 1999. 234 sider. ISBN 87-7289-541-1. Pris: 198 kr.

Bogen består af en introduktion og ti artikler, der alle omhandler det i en dansk kontekst nationale og dettes fremtrædelsesformer.

I den gode og pædagogiske introduktion, skrevet af værkets redaktør, Bjarne Stoklund, fremhæves det at „Med 'kulturens nationalisering' menes den proces, hvorved kulturen gøres national, bliver bærer af nationale budskaber og retter sig ind efter nationale skillelinjer“ (s.7). Denne nationalisering er af forholdsvis nyere dato og vinder først indpas i forbindelse med den franske revolution, hvorved nationen skabes som model og konstruktion. Afslutningsvis i forordet beskriver Stoklund den etnologiske tilgang til studier af det nationale som værende det „at analysere den proces, hvorved elementer fra „den gamle verden“, fra naturen, fra historien eller fra dagliglivet vælges ud, tillægges ny betydning og bygges sammen til et nyt kulturelt system, er etnologernes spændende hovedopgave i studiet af det nationale“ (s.11).

I Tine Damsholts artikel „Om begrebet 'folk'“ beskriver hun, hvordan perspektivet på folkelivet ændrede sig fra slutningen af 1700-tallets syn på folket, der understregede folkets tilpasning til de af staten definerede behov. Fra midten af 1800-tallet forandredes denne opfattelse af folket som begreb i retning mod bondekulturen som „sand“ og som den klassiske og rigtige folkekultur. Artiklen fremstår som en interessant diskussion af begrebet „folk“ og dets udvikling.

Bjarne Stoklund ser i artiklen „Bondebygninger og folkekarakter. Striden om 'den etnografiske grænse' mellem dansk og tysk 1840-1940“ på den måde, hvorpå man fra henholdsvis tysk og dansk akademisk synsvinkel til lagde gårdformer i Slesvig vidt forskellig national betydning.

I artiklen „Individernes generalstrejke og folkestammens liv. Kampen for en befolkning af 'god kvalitet' ca. 1900-1940“ af Edith Mandrup Rønn analyseres dansk racehygiejne ud fra følgende tese: „Min påstand er, at den tyske og den danske model har samme aner og havde samme mål: en tilbagevenden til en 'renere' nordisk race“ (s.67). Dette er fascineren-

de læsning, der perspektiverer en dansk debat i starten af 1900-tallet om myten om det nordiske menneske og andre raceidealer på en interessant måde.

„Augustenborg mellem den gamle og den nye verden. De store modeller og det lokale liv“ har Mikkel Venborg Pedersen kaldt sin artikel, hvis afsæt det er at vise, hvordan en bestemt befolkningskategori fra hertugdømmet Augustenborg på Als i 1840'erne strategisk forhandler med overgangen fra et fyrstenstatsopdelt Europa til moderne nationalstatslige konstruktioner. Integreret i denne analyse er en argumentation for anvendelse af lokalperspektivet til belysning af nationaliseringsprocesser og et glimrende generelt afsnit om forskning i nationalitet med inddragelse af centrale navne som Johann Gottlieb Fichte, Ernest Gellner, Eric Hobsbawm og Benedict Anderson.

I Inge Adriansens artikel „Dannebrog – statens symbol eller folkets? Danske flagskikke gennem 150 år“ vises det, at „det rød-hvide korsflag er i nutiden blevet det vigtigste symbol på danskheden, dvs. forestillingen om et fællesskab mellem danskere uafhængig af alle forskelle og klasseskel.“ (s.100). Adriansen skriver, at i 1990'erne fungerer Dannebrog stærkest på fire områder: sportsverdenen, den kommercielle verden, politik og endelig privatsfæren (s.130). Det er fint med sådan en opdatering af Dannebrog's funktion, der, i modsætning til hovedparten af artiklerne i bogen, peger i retning af det nutidige og mere populærkulturelle, ligeledes med referencer til Dannebrog's anvendelse i de elektroniske medier. Hun runder af med at konstatere, at flaget er et symbol på det nationale, men at dette i høj grad individualiseres og fortolkes vilkårligt af danskere i Danmark i dag.

Bjarne Stoklund analyserer i artiklen „Nationernes kulturelle arena. 1800-tallets verdensudstillinger“, hvorledes verdensudstillingerne udviklede sig til at blive et massekommunikationsmiddel, der muliggjorde sammenligning af nationalt særegne kendetegn, innovation og kunnen.

Mette Skougaard argumenterer i artiklen „Ostenfeldgården og den dansk-tyske strid om den nationale arv“ for, at åbningen af Dansk Folkemuseum i København i 1885 betød et afgørende skift i retning af museernes funktion som værende steder, hvorfra man beskrev den folkelige kultur inden for nyere tid. Med udgangspunkt i landsbyen Ostenfeld, beskriver

hun, hvordan det nationale i form af gårde fra denne landsby kom på museum og hermed spillede en rolle i forbindelse med at fremme såvel danske som tyske nationale idealer og interesser. Sidst runder Skougaard af med at påpege sammenhængen mellem museet, folkekulturen og den nationale identitet: „På denne måde har musealiseringen af folkekulturen medvirket til at gøre den folkelige kultur til en del af det billede af den nationale identitet, som blev etableret på dette tidspunkt“ (s.169).

I artiklen „Mellem regionalisme og nationalisme. Ballum slusekro og den slesvigske 'hjemstavnstil'“ fokuserer Peter Dragsbo på en specifik byggeskik, „hjemstavnstilen“, i Ballum nord for Tønder og i forbindelse med opførelsen af Ballum slusekro i 1915. Både fra tysk og dansk side forsøgte man at „nationalisere“ denne byggeskik, og eksemplet fra Ballum viser, at forholdet mellem det regionale og nationale er komplekst og ikke entydigt.

Med udgangspunkt i forholdet mellem idræt og nationalisme stiller Niels Kayser Nielsen i artiklen „Idræt og nationsdannelse i de nordiske lande. Forskelle og fællestræk“ spørgsmålet: „hvordan har idrætten i de sidste to århundreder bidraget til „nationaliseringen“ af nordisk kultur?“ (s.191) Hans analyse munder ud i, at der de nordiske lande imellem er både ligheder og forskelligheder i spændingsforholdet mellem nationalisme og idræt.

Den sidste artikel i bogen, og den efter min mening mest interessante, „Solvang. Et stykke Danmark i Californien“ af Anders Lindelaursen analyserer de kulturelle processer, der har skabt Solvang, og hvorfor disse processer fremtræder som danske i USA, og endelig hvorledes disse er blevet omsat til ting, der kan sælges til turister. Hans analyse fører os gennem en velargumenteret advarsel mod at forsøge som mål at afsløre traditioner som værende rene konstruktioner, og gennem træk af Solvangs historie, en diskussion af to tilgange til det nationale som kulturelle processer og endelig refleksioner over konsumtion af kultur, identitetsdannelse og „det autentiske“. En glimrende artikel, der, som jeg tidligere har antydnet, anlægger en mere nutidig vinkel på den etnologiske tilgang til studiet af kulturens nationalisering.

Bogen fremstår som et interessant indlæg i debatten om nation, nationalisme og nationalisering, og dens funktion kunne oplagt være som introduktion til etnologiske studier af den „egentligt“ danske kulturs nationalisering. I

denne forbindelse savner jeg, med undtagelse af bogens sidste artikel, flere refleksioner over sammenhængen mellem det etnologiske mikroperspektiv, det nationale og endelig det globale, også i forbindelse med indflydelsen fra eksempelvis massemedier, og mere generelt i et mere populærkulturelt perspektiv, som forbindelsesled mellem netop det lokale, nationale og globale.

Johan Fischer
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

**JOHN WHITTIER TREAT (ed.):
Contemporary Japan and Popular Culture.
Surrey: Curzon Press 1996. 317 sider. ISBN
0-7007-0327-6. Pris £45 (hb). ISBN 0-7007-
0328-4. Pris £14.99 (pb).**

Treats antologi er udgivet i „ConsumAsiaN Series“, der er udspunget af et tværfagligt forskernetværk om forbrug i Asien. „ConsumAsiaN Series“, redigeres af antropologen Brian Moeran og kultursociologen Lise Skov (initiativtagerne til forskernetværket) og udgives som bidrag til udvikling af forskningsfeltet, hvor forbrug indsættes i en kulturel og social kontekst. Første bind i serien, *Women, Media and Consumption in Japan* (Skov og Moeran (eds.), 1995) rummede overvejende antropologiske analyser af forbrug og medier og sammenhænge herimellem. Treats antologi er til sammenligning primært et eksempel på, hvad „cultural studies“ gennem analyser af kollektive repræsentationer kan byde på i en forståelse af japansk populærkultur.

Antologien indeholder analyser af litteratur, reklamer, musik, magasiner, tv og film. Kun to af antologiens ti artikler fokuserer på sociale aspekter vedrørende medieproduktion (Brian Moerans om reklamer og Andrew A. Painters om debatprogrammer i tv); og én diskuterer, hvordan en diskurs om japanskhed udfolder sig i diskussioner om japansk mode (Lise Skov). Ingen af antologiens artikler forholder sig til forbrugerne af de analyserede medier, og (bortset fra de ovennævnte) forholder artiklerne sig heller ikke til forholdet mellem kollektive repræsentationer og praksis. Min primære indvending som antropolog bliver derfor, at det kunne være spændende at få belyst noget (mere) praksis omkring disse medier. Herved kunne de komplekse relationer